

14.09.2020

Asia/15

§ 526

V 7.10.2020, Valtuutettu Terhi Koulumiehen aloite viherrakentamisen lisäämisestä katukuvassa

HEL 2019-012404 T 00 00 03

Esitys

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto päättää katsoa aloitteen loppuun käsitellyksi.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Suvi Rämö, hallintoasiantuntija, puhelin: 310 37313
suvi.ramo(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Terhi Koulumiehen aloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Esitysehdotus

Esitys on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Valtuutettu Terhi Koulumies ja 14 muuta valtuutettua esittävät aloitteessaan viherrakentamisen lisäämistä katukuvassa yhteistyössä muiden toimijoiden, kuten yritysten ja järjestöjen, kanssa.

Kaupunginhallitus toteaa, että kausikasvi-istutusten yhteydessä on tehty jo pitkään yhteistyötä yritysten ja yhteisöjen kanssa. Muun muassa Helsingin ydinkeskustan kahdeksan liikekorttelin kausikasvi-istutukset on toteutettu edellä mainittujen tahojen tilauksella. Kaupungin organisoimassa Hyvä kasvaa Helsingissä -liikkeessä paikallisia yrityksiä kutsuttiin mukaan rahoittamaan istutusastioita muun muassa Malminkartanon asema-aukiolle. Samoin Kauppapuutarhaliitto ja Kansainvälinen kukkasipulikeskus ovat lahjoittaneet useina vuosina kaupungille suuren määrän kukkasipuleita.

Kaupunkiympäristön toimiala pyrkii kaikessa suunnittelussa ja rakentamisessa ensisijaisesti säilyttämään alueilla jo kasvavaa elinvoimaista

kasvillisuutta osana kaupunkimaisemaa. Istutusastioita ja kasviryhmiä sijoitetaan liikenteellisesti tai ihmisten liikkumisen kannalta keskeisille paikoille, kuten kokoojakaduille, aukioille, toreille, asemille, ostoskeskusten yhteyteen ja liikenteenjakajiin. Sijoituspaikkoja on eniten kantakaupungin alueella, vaikkakin jokaiseen suurpiiriin sijoitetaan tasapuolisesti näyttäviä kausi-istutusryhmiä. Vuosittain etsitään myös sponsorirahoituksella toteutettavia kohteita.

Viherrakentamista edistettäessä tulee ottaa huomioon muun muassa, että kaupunkiympäristössä kasvillisuus vaatii menestyäkseen riittävästi tilaa. Olemassa olevilla kaduilla pysyvän maanvaraisen kasvillisuuden lisääminen on haasteellista ilman muutoksia esimerkiksi eniten katutilasta tilaa vievälle ajoneuvoliikenteelle tai tienvarsipysäköinnille varattuun tilaan. Kasvillisuus vaatii myös säännöllistä ylläpitoa ja hoitoa. Esimerkiksi kausikasvi-istutusten lisääminen edellyttäisi erityisesti niiden hoitoresurssien kasvattamista. Ylläpidon kannalta laajemmat viherrakentamiskokonaisuudet ovat helppohoitoisempia ja sitä kautta kustannustehokkaampia kuin pienet erilliset kasvillisuusalueet.

Aloitteesta on saatu lausunto kaupunkiympäristölautakunnalta. Lausunnossaan kaupunkiympäristölautakunta piti tarpeellisena selvittää, miten uusia katupuiden istutuksia voidaan suunnitella ja toteuttaa ei vilkkaasti liikennöidyille kaduille kantakaupungissa osallistamalla suunnitteluun kadun asukkaita. Esimerkkinä nostettiin esiin aloitteessakin mainittu Baker Street -alueen viherryttämisprojekti, jossa esimerkiksi pysäköinnille varattua tilaa on esitetty muutettavaksi viheralueiksi ja autoliikenteelle varattua katutilaa kävelyalueiksi, joille sijoitettaisiin myös katupuita. Kaupunginhallitus suhtautuu selvityksen tekemiseen myönteisesti.

Kaupunginhallitus katsoo, että viherrakentamisen edistäminen katukuvassa yhteistyössä yritysten ja yhteisöjen on tavoitteena hyvä ja kannatettava. Yritysten ja yhteisöjen ideoille ja ajatuksille katukuvan vihreyden lisäämisestä suhtaudutaan myönteisesti. Kaupunginhallitus katsoo kuitenkin, että viherrakentamista tulee edistää tähän osoitettujen määrärahojen puitteissa paikkoihin, missä kasvillisuudella on mahdollisuus menestyä.

Hallintosäännön 30 luvun 11 §:n 2 momentin mukaan kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi aloitteen, jonka on allekirjoittanut vähintään 15 valtuutettua.

Kaupunginvaltuuston puheenjohtaja päätti 15.4.2020 § 3, että hallintosäännön 30 luvun 11 §:ssä tarkoitetut valtuutetun aloitteet, joiden kaupunginvaltuustolle esittämisen määräaika on 1.4.-7.10.2020, tulee kaupunginhallituksen esittää kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi viimeis-

tään 7.10.2020. Hallintosäännön 30 luvun 20 §:n mukaan kaupunginvaltuuston puheenjohtaja voi erityisestä syystä myöntää kaupunginhallitukselle luvan 30 luvussa tarkoitettujen määräaikojen ylittämiseen.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Suvi Rämö, hallintoasiantuntija, puhelin: 310 37313
suvi.ramo(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Terhi Koulumiehen aloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Kaupunkiympäristölautakunta 05.05.2020 § 244

HEL 2019-012404 T 00 00 03

Lausunto

Kaupunkiympäristölautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Valtuustoaloitteessa esitetään, että Helsinkiin lisätään kasvillisuuden määrää katujen varrella yhteistyössä muiden toimijoiden, kuten yritysten ja järjestöjen kanssa. Kasvillisuuden, kuten puiden, köynnösten ja kukkaistutusten, todetaan tuovan monia etuja liittyen ilmastomuutoksen torjuntaan, viihtyisyyteen, katupölyn määrän vähentämiseen sekä elinympäristöjen monipuolistamiseen muun muassa hyönteisten näkökulmasta.

Kaupunki suunnittelee ja toteuttaa kasvillisuutta katutiloihin

Kaupunkiympäristön toimiala suhtautuu myönteisesti puiden, pensaiden ja muun kasvillisuuden istuttamiseen katu ympäristöön ja pyrkii lisäämään niiden istuttamista silloin, kun niille on mahdollista varata tilaa kasvaa ja kehittyä. Kasvillisuus tuottaa monenlaisia hyötyjä, muun muassa luo viihtyisyyttä kaupunki ympäristöön ja sen lisääminen on monesti järkevää. Usein viherrakentamista on helpompi toteuttaa ja ylläpitää isompina viheralueina kuin pieninä erillisinä alueina katutilassa.

Useita katupuita ja muuta kaupunkikasvillisuutta koskevia linjauksia ja ohjeita on tehty viime vuosina.

Monilajiset kaupunkipuuistutukset ovat Helsingin erityispiirre. Helsingissä kasvaa tällä hetkellä noin 30 000 katupuuta. Kaupunkipuulinjauksen mukaisesti pyritään asemakaavoituksessa sekä liikenne- ja katusuunnitelmien yhteydessä löytämään paikkoja uusille katupuille, kun se on kaupunkikuvallisten tavoitteiden mukaista ja kadun mitoituksen suhteen mahdollista. Vuosittain uusia katu- ja puistopuita istutetaan yhteensä noin tuhat kappaletta, joista katupuiden osuus on noin 300-400 kappaletta. Vuoden 2019 aikana tehtiin näyttäviä katupuuihastutuksia muun muassa Tyynenmerenkadulle (40 puun monilajinen puuistus) ja Teollisuuskadulle (47 uutta puistolehmusta). Katupuut ovat myös osa metsä- ja puustoista verkostoa, jonka osalta on juuri valmistunut uusi verkostosuunnitelma maankäytön suunnittelun tueksi.

Pensasistuksia käytetään monesti katupuuihastutusten täydentäjinä. Muut kasvityypit, kuten köynnökset, niityt ja kukkaistutukset eivät pääsääntöisesti viihdy puiden varjostuksen vuoksi katupuiden alla, vaan ne tulee sijoittaa mieluummin vähäpuustoisille tai puuttomille katualueille. Köynnökset ovat nykyisin melko harvinaisia katutilassa, mutta niissä on paljon uutta potentiaalia. Hyviä esimerkkejä ovat Arabianrannan Rörstrandinkadun ja Jätkäsaaren Tyynenmerenkadun köynnösistutukset. Paahteisissa kiertoliittymissä ja liikenteenjakajissa voidaan toteuttaa monilajisia ja kukkivia, dynaamisen kasvillisuuden lainalaisuuden noudattavia, istutuksia. Tätä dynaamisen kasvillisuuden suunnittelumallia on pilotoitu Kannelmäen kiertoliittymässä.

Näyttävintä kukintaa saadaan kausikasvi-istutuksilla, joilla tarkoitetaan kukkaryhmien ja istutusastioiden kesäkukkaistutuksia. Helsingin kausikasviliinjauksen mukaisesti (Kausikasvit Helsingissä, 2006) katualueiden kausikasvi-istutukset ovat lähinnä istutusastioissa, mutta esimerkiksi liikenteenjakajissa ja toreilla on myös maapohjaisia kukkaryhmiä. Istutusastioita ja kasviryhmiä sijoitetaan liikenteellisesti tai ihmisten liikumisen kannalta keskeisille paikoille, kuten kokoojakaduille, aukioille, toreille, asemille, ostoskeskusten yhteyteen ja liikenteenjakajiin. Sijoituspaikkoja on eniten kantakaupungin alueella, vaikkakin jokaiseen suurpiiriin sijoitetaan tasapuolisesti näyttäviä kausi-istutusryhmiä. Vuosittain etsitään myös sponsorirahoituksella toteutettavia kohteita. Vuonna 2019 kaupungin toteuttamia kukka-astioita oli kesäaikaan yhteensä noin tuhat kappaletta eri puolilla kaupunkia.

Niittyjen osalta kaupunki on tänä vuonna aloittamassa niittyverkostosuunnitelmaa, jossa tarkastellaan niittyjen mahdollisuuksia osana kaupunkivihreää. Osallistuva budjetointi -hankkeessa Nurmikoista niityksi

tutkitaan myös mahdollisuuksia muuttaa vähäkäyttöisiä nurmikoita niityiksi.

Viherrakentaminen katutilassa vaatii tilaa

Kaupunkiympäristössä kasvillisuuden istuttamisen rajoittavin tekijä on tila. Istutukset kannattaa tehdä siten, että kasvillisuudella on riittävät kasvuedellytykset. Maahan istutettava kasvillisuus vaatii maanalaista tilaa juurien kasvualustaa varten. Kadun alla rajoittavina tekijöinä ovat rakennusten ja rakenteiden perustukset sekä kunnallistekniset johdot ja putket. Useinkaan ei saada sijoitettua puita tai muuta kasvillisuutta, kun kadun alainen alue on täynnä kunnallistekniikkaa tai alue sijaitsee kokonaan kannella.

Kaava-alueilla katupuiden ja muun pysyvän kasvillisuuden istuttaminen määritellään maankäytön ja rakentamisen eri suunnitteluvaiheissa, kuten asemakaavassa sekä liikenne- ja katusuunnitelmissa. Katujen osalta kasvillisuuden istuttamista voidaan lisätä kaavoituksen avulla varaamalla uusilla kaduilla tilaa istutuksia varten. Katupuut ja pensaat istutetaan minimissään kolmen metrin levyisiin istutuskaisioihin. Varsinaisen istutuskaisian tilavarauksen lisäksi on varmistettava, miten kasvillisuuden sijoitteluun vaikuttavat kadun muut toiminnot, kuten kunnallistekniikka, huollon ja lumitöiden vaatima tila, eri liikkumismuotojen vaatimukset, kansirakenteet, näkemäalueet, kasvuympäristövaatimukset, kaivuutilat, pysäkit ynnä muut kalusteet, kadunvarsipysäköinti, valaistusratkaisut, liikennemerkit, ilmajohdot sekä mainostaulut. Lisäksi puilla tulee olla riittävästi etäisyyttä rakennuksiin, jotta latvuksilla on tarpeeksi tilaa kehittyä. Edellä luetelluista tekijöistä johtuen olemassa olevilla kaduilla pysyvän maanvaraisen kasvillisuuden lisääminen on haasteellista ja useimmiten mahdotonta ilman muutoksia esimerkiksi eniten katutilasta tilaa vievälle ajoneuvoliikenteelle tai tienvarsipysäköinnille varattuun tilaan. Aloitteessa esiinnostetussa Baker Streetin alueen viherryttämisessä esimerkiksi pysäköinnille varattua tilaa on esitetty muutettavaksi viheralueiksi ja autoliikenteelle varattua katutilaa kävelyalueiksi, joille sijoitettaisiin myös katupuita. Kaupunkiympäristölautakunta katsoo, että tulee selvittää miten ei vilkkaasti liikennöidyille kaduille kantakaupungissa voidaan suunnitella ja toteuttaa uusien katupuiden istutuksia. Suunnittelussa osallistetaan kadun asukkaita.

Tonteilla kasvillisuuden määrää voidaan ohjata asemakaavoituksen yhteydessä kasvillisuutta säilyttävillä tai niitä istuttamaan ohjaavilla kaavamerkinnöillä tai viherkerroinmääräyksen avulla. Viherkerroinmääräyksessä määritellään tietty korttelialueen vihertehokkuuden tavoitetaso numeerisena. Tämä ohjaa rakennuttajan säilyttämään tai istuttamaan tietyn määrän viherrakennetta (esimerkiksi puita) tontin pihasuunnitteluvaiheessa.

Katuja reunustavissa puistoissa kasvillisuuden määrää on helpompi lisätä kuin kaduilla ja tonteilla. Puistoissa on yleensä enemmän tilaa toimintojen kuten leikki-, liikuntapaikkojen ja käytävien tilantarpeesta huolimatta. Kasvillisuuden istutuspaikat ja lajit määritellään puistosuunnitelmassa, joka ohjaa puiston käyttöä, toimintoja ja näkymiä.

Istutusasiat eivät vaadi maanalaista tilaa, joten niiden sijoittelu on helpompaa. Istutusastioiden sijoittelusta ei kaupungilla ole erillistä ohjeistusta. Helsingin kaupungin rakennusjärjestyksen 37 §:n mukaan julkiseen kaupunkitilaan sijoitettavien rakennelmien koko, rakenne ja ulkoasu on suunniteltava ja rakennettava kunkin alueen kaupunkikuvaan sopivaksi ja siten, etteivät ne muodosta estettä liikkumiselle tai toimimiselle. Lisäksi kaupungin terassiohjeessa on todettu, että välittömästi liiketilan edessä, julkisivussa kiinni olevaa 80 cm levystä aluetta saa käyttää ulkotarjoiluun korvauksetta. Terassi ei kuitenkaan saa haitata julkisen kaupunkitilan käyttöä, pääsyä kiinteistöön, esteettömyyttä tai liikenneturvallisuutta. Rakennusluvassa osoitetut ja hälytysajoneuvoja tai huoltoajoa varten tarkoitetut kulkuyhteydet tulee säilyttää ajokelpoisina. Kun nämä asiat on huomioitu, ei kiinteistökohtaisten istutusastioiden lisäämiselle ole estettä.

Katukasvillisuutta on ylläpidettävä

Katujen kasvillisuus vaatii jatkuvaa ja säännöllistä hoitoa. Liikenneturvallisuuden kannalta tärkeät näkemäalueet on pidettävä avonaisina kasvillisuuden kaikissa kasvuvaiheissa. Myös katujen tarvittavat lumitilat ja muu talvikunnossapito tulee huomioida. Ylläpidon kannalta laajemmat viherrakentamiskokonaisuudet ovat helppohoitaisempia ja sitä kautta kustannustehokkaampia kuin pienet erilliset kasvillisuusalueet.

Katupuuntaimien kasvaminen elinvoimaisiksi puiksi edellyttää vuosikymmenten ajan kasvutilaa, kasvurauhaa ja kaupunkiympäristössä myös onnistuneita hoitotoimenpiteitä. Istuttaminen on vain murto-osa puun pitkästä elinkaaresta. Mitä rakennetumpaan ympäristöön puut istutetaan, sitä pidempi aika tarvitaan myös hiilensidontaan, sillä katu- ja puistopuiden istuttamisella ja kasvattamisella on yllättävän suuri hiilijalanjälki. Kestää vuosikymmeniä ennen kuin nyt istutetut puuntaimet ovat kasvaneet merkittäviksi hiilen sitojiksi. Nykyiset metsä-, katu- ja puistopuut ovat arvokasta kaupunkiomaisuutta, joiden säilymiseen tulee kiinnittää kaikessa suunnittelussa ja rakentamisessa entistä enemmän huomiota, paitsi viihtyisyyden ja taloudellisuuden, myös hiilitavoitteiden näkökulmasta.

Köynnöksien lisääminen julkisivuissa edellyttää kiinteistön ylläpitoon liittyvien näkökohtien huomioon ottamista. Kadun puolella köynnökset edellyttävät julkisivun eteen viherkaistaa takatöölöläiseen tapaan.

Köynnösten käyttö osana tonttialueiden kasvillisuutta on kannatettavaa, kunhan ylläpitoonäkökulma on myös suunniteltu.

Kausikukkaistutusten hoito on kallista, koska niitä on jatkuvasti kasteltava, lannoitettava ja siistittävä. Kausikasvi-istutusten lisääminen edellyttäisi erityisesti niiden hoitoresurssien kasvattamista.

Yhteistyö yritysten ja yhteisöjen kanssa

Kausikasvi-istutusten yhteydessä on tehty jo pitkään yhteistyötä yritysten ja yhteisöjen kanssa. Helsingin ydinkeskustan kahdeksan liikekorttelin kausikasvi-istutukset on toteutettu edellä mainittujen tahojen tilauksella. Istutukset toteuttaa ja hoitaa yksityinen yritys, joka määrittelee myös niiden laadun ja tyylin. Kaupungin organisoimassa Hyvä kasvaa Helsingissä- liikkeessä paikallisia yrityksiä kutsuttiin rahoittamaan mukaan istutusastioita muun muassa Malminkartanon asema-aukiolle. Samoin Kauppapuutarhaliitto ja Kansainvälinen kukkasipulikeskus ovat lahjoittaneet useina vuosina kaupungille suuren määrän kukkasipuleita. Näitä on istutettu näkyville paikoille eri puolille kaupunkia.

Yksityisten ja yhteisötoimijoiden toiminta istutusastioiden lisäämiseksi on kannatettavaa. Lisäksi esimerkiksi Kiinteistöliitto, Isännöitsijäliitto ja Puutarhaliitto voisivat yhdessä innostaa kantakaupungin kiinteistöjä vihreiden keitaiden lisäämiseen kortteleiden sisäpihoilla tai pihoilla yleisesti.

Yhteenveto

Viherrakentamisen lisääminen katukuvassa on tavoitteena hyvä ja kannatettava. Kasvillisuuden istuttamista tullaan toteuttamaan sitä koskevien linjausten ja suunnitelmien mukaisesti vain sellaisiin paikkoihin, missä sillä on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä. Kaupunkiympäristön toimiala pyrkii kaikessa suunnittelussa ja rakentamisessa ensisijaisesti säilyttämään alueilla jo kasvavaa elinvoimaista kasvillisuutta osana kaupunkimaisemaa. Yhteistyötä yritysten ja yhteisöjen kanssa jatketaan ja se vahvistuu. Helsinki on avoin uusille yritysten ja yhteisöjen ideoille ja ajatuksille katukuvan vihreyden lisäämiseksi.

Käsittely

05.05.2020 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Vastaehdotus:

Amanda Pasanen: Kappale 9 viimeisen virkkeen jatkoksi: "ilman muutoksia esimerkiksi eniten katutilasta tilaa vievälle ajoneuvoliikenteelle tai tienvarsipysäköinnille varattuun tilaan. Aloitteessa esiinnostetussa Baker Streetin alueen viherryttämisessä esimerkiksi pysäköinnille va-

14.09.2020

rattua tilaa on esitetty muutettavaksi viheralueiksi ja autoliikenteelle varattua katutilaa kävelyalueiksi, jolle sijoitettaisiin myös katupuita. Kaupunkiympäristölautakunta katsoo, että tulee selvittää miten ei vilkkaasti liikennöidyille kaduille kantakaupungissa voidaan suunnitella ja toteuttaa uusien katupuiden istutuksia. Suunnittelussa osallistetaan kadun asukkaita.

Kannattaja: Noora Laak

Kaupunkiympäristölautakunta päätti yksimielisesti hyväksyä Amanda Pasasen vastaehdotuksen.

28.04.2020 Pöydälle

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Mikko Aho

Lisätiedot

Anna Böhling, maisema-arkkitehti: 310 37211
anna.bohling(a)hel.fi
Satu Tegel, suunnitteluasiantuntija, puhelin: 310 38406
satu.tegel(a)hel.fi
Minna Terho, suunnitteluasiantuntija, puhelin: 310 39527
minna.terho(a)hel.fi